HALLINTOVALIOKUNNALLE

HE 321/2018 vp; Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomessa oleskelunsa rekisteröineiden Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta oleskella Suomessa vuoden 2020 loppuun – vaikutukset sosiaaliturvaan.

Suomessa asuvien Britannian kansalaisten oleskeluoikeutta koskevalla erillislailla olisi vaikutuksia näiden henkilöiden sosiaaliturvaan.

Sopimuksettoman eron jälkeen Kelan etuuksien saamiseksi Britannian kansalaisilla, joista tulee kolmannen maan kansalaisia, pitää nykylainsäädännön mukaan pääsääntöisesti olla oleskelulupa, joka osoittaa sosiaaliturvassa edellytettyä laillista oleskelua Suomessa. Oleskelulupavaatimus täyttyy myös oleskelulupahakemuksen jättämisestä lukien, jos lupa myöhemmin myönnetään. Jos erillislakia ei säädettäisi, Kelan etuudet pitäisi periaatteessa lakkauttaa eropäivästä tai niihin saattaisi ainakin tulla katkoksia EU-kansalaisuuteen perustuneen oleskeluoikeuden päättyessä.

Sopimukseton brexit ilman erillislakia oleskeluoikeudesta aiheuttaisi erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville Britannian kansalaisista toimeentulo-ongelmia ja epävarmuutta. Vaikein tilanne olisi työttömyysetuutta saavilla, joita ei rekisteröitäisi työnhakijoiksi, mitä edellytetään työttömyysetuuden saamiseksi. Kansaneläkkeen ja takuueläkkeen saajat ovat toinen henkilöryhmä, joihin sopimukseton ero ilman erillislakia erityisesti vaikuttaisi.

Niillä, joilla on kotikunta Suomessa, on oikeus kunnan järjestämiin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Kotikuntalain mukainen kotikunta ilmenee väestötietojärjestelmään tehdystä kotikuntamerkinnästä, jonka maistraatti voi käytännössä katsoa menetetyksi ainoastaan maastamuuton, karkottamisen tai tietymättömissä olon perusteella. Erillislailla on kuitenkin merkitystä kotikunnan kannalta, sillä kotikunta kytkeytyy lailliseen oleskeluun maassa, minkä erillislaki sopimuksettomassa tilanteessa turvaa.

Yksilöiden perusoikeuksien toteutumisen kannalta on tärkeää, että erillislailla jatketaan täällä olevien brittien oleskeluoikeutta. Oleskeluoikeuden jatkuminen myös varmistaa heidän oikeuksiaan sosiaaliturvaan laillisen oleskelun vaatimuksen täyttyessä. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä erillislain säätämistä.

Hallitusneuvos Marja-Terttu Mäkiranta